

Güç Kavramı ve Türkiye

İçeriği Yazan: [Bekir AYDOĞAN](#) [1] Zaman: Çar, 13/04/2011 - 17:25

Yazar: Bekir AYDOĞAN

Uluslararası ilişkilerin belirgin hukuk kuralları ve bunları yaptırımla destekleyecek merkezi bir otoritesi olmadığından, her devlet kendi varlığını sürdürmek ve küresel sistemde yer edinmek için güvenlik ve güç arayışları içerisine girmektedir. Potansiyel güç unsurlarının güce dönüştürülmesi ve sahip olunan gücün nasıl bir şey olması gerektiği konusunda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Joseph Nye'e göre güç hava durumu gibidir; yani herkesin hakkında konuştuğu ancak çok az insanın işleyiş mantığını anladığı bir kavramdır.(1)

Morgenthau, gücü; hem bir ilişki türü, hem uluslararası politikanın en temel amacı hem de amacın gerçekleştirilmesi için bir araç olarak tanımlamış; Holsti ise bir ülkenin sahip olduğu imkân ve hareket kabiliyetini ödül, ceza, ikna ve zorlama gibi yöntemler kullanarak karşı tarafın davranışlarını kendi çıkarları doğrultusunda değiştirebilmesi olarak kullanmıştır.

Uluslararası sistemin her dönem yaşadığı değişim ve buna uygun sahip olduğu özellikler ele alındığında; uluslararası örgütlerin yaygınlaşması, küresel medyanın gelişmesi ve devlet dışı diğer aktörlerin de etkin olabilmesi, içinde bulunduğumuz dönemde ‘sert güç’, ‘yumuşak güç’ ve ‘akıllı güç’ tartışmalarını gündeme getirmiştir. Ek olarak gücün bu üç kavram arasında; yaşanan dönem, var olan aktörler ve mevcut olaylar arasında geçişkenlik ve değişim gösterebileceği de söylenerek güç kavramının yapısı daha kompleks bir hale getirilmiştir.

Bir ülkenin dünya siyasetinde istediği sonuçlara; onun değerlerine hayran olan, onu örnek alan, refah seviyesine ve fırsatlarına özenen ülkelerin kendisini izlemesiyle ulaşacağı yumuşak güç,(2) zorbalık yerine işbirliğini ve iknayı esas alırken; sert güç askeri müdahaleyi, baskı ve dayatmayı içermektedir. Akıllı güç olarak tanımlanan kavram ise; ABD’nin önde gelen düşünce üretim merkezi olan CSIS(3)’nin (Center for Strategic and International Studies) bünyesinde 2006 yılında oluşturulan Akıllı Güç Komisyonu’nun hazırladığı “Daha Akıllı, Daha Güvenli Amerika” (A Smarter More Secure America) başlıklı raporda ABD’nin askeri gücünü ikinci plana iten, sert güç ile birlikte yumuşak gücünü de kullanmasını öngören yeni bir konsept olarak ortaya çıkmıştır.

Bir ülkenin sert ve yumuşak gücü ile bunların yanısıra sahip olduğu milli güç bakiyesi de önemlidir. Bu ülkenin yöneticileri, yurttaşlarının refah düzeyini artırmaya yönelik belirlediği hedefleri, milli güç unsurları nispetinde derecelendirmeli ve gerçekçi, sınırlarını bilen adımlar atmalıdır. Hedeflerin belirlenmesinde ölçü alınan milli gücü, sabit ve değişken güç unsurları olarak ikiye ayırabiliriz. Tarih, kültür, coğrafya ve doğal kaynaklar sabit güç unsurları olarak karşımıza çıkarken; moral, motivasyon, ekonomi ve teknoloji değişken güç unsurları olarak sınıflandırılmaktadır.

Belirli bir irade doğrultusunda kullanılması gereken güç unsurlarını potansiyel olmaktan çıkartmak ve politika aracı olarak güce dönüştürmek güç unsurlarına sahip olmak kadar önemlidir. Dolayısıyla siyasi iradenin eldeki gücün kullanımına ilişkin inisiyatifini ve niyetini fırsata çevirebilme yeteneği de ehemmiyet taşımaktadır.

Türkiye, 'Ergenekon' ve benzeri davaların yaşandığı süreçlerden ordusunu yıpratmadan, en üst teknoloji ve imkânlar dahilinde yapacağı yeniliklerle sert gücünü geliştirebilme kapasitesini haizdir.

Caydırıcı güç, mübadele ve pazarlık argümanı olarak kullanılabilecek bilgi üretimi de ülkelerin önem verdiği bir noktadır. Bu minvalde, ülkemizin, ithal edilen bir kavram ya da değer tekrar formüle edilmesi ve bir öncekini saf dışı bırakması tehlikesine karşı da mevcut teknolojisinin üreticisi olması ve gerektiğinde bunu ihraç etmesi de önem taşımaktadır. Türkiye, böylece güce dönüştürülebilen, potansiyel sert güç unsuru özelliği taşıyan bir ülke olarak

küresel sistemde itibarını artırabilir.

Öte yandan Türkiye, bölgesinde yaşanan gelişmeleri doğru değerlendirip; kendisini merkez alarak özgürlük, güvenlik ve refah alanı yaratabilir ve etrafındaki ülkelerle geçmişten gelen tarihi ve kültürel bağlarını, komşularının gözünde ‘sabıkası olmayan bir ülke’ olarak sınırlarını ve imkânlarını hesaba katarak iç dinamikleriyle bir politika üretirse, hem kendisi hem de bölge ülkeleri için yararlı adımlar atmış olacaktır.

Tabii, tüm bunların gerçekleşebilmesi için Türkiye’nin kendiyle olan hesaplaşmasını demokrasi, insan hakları, sivilleşme, saydamlık ve hesap verebilirlik gibi kavramlar üzerine inşa etmesi; geçmişiyile olan yüzleşmesinde siyasi ve sivil aktörlerin alacağı inisiyatifleri cesaretle desteklemesi gerekmektedir.

Türkiye'nin demokratikleşme mücadelesi, aynı zamanda dış politika hamlelerinin de beslendiği en önemli kaynaktır. Özgürlük-güvenlik dengesini kuramamış, askeri müdahalelerle anılan, temel hak ve hürriyetleri garanti altına alamamış, kendi vatandaşlarını hukuk ve kanun önünde eşit hale getirememiş bir Türkiye tek başına ordusuyla yahut ekonomisiyle bir cazibe merkezi olamaz. Karşınızdakini ikna edebilmek için öncelikle sizin demokrasi karnenizin temiz olması gerekir.(4) Türkiye'nin yeni dönemde geliştirmeye çalıştığı değer yüklü politikaların, ülke içinde süren 'demokratikleşme' çabalarının sonuç vermesi ve küresel sistemin atılacak adımlara manevra imkânı sunması ile gerçekleşmesi ihtimali yüksektir.

Güç Boyutları

İki veya daha fazla aktör arasındaki güç ilişkilerini gözlemlediğimizde, istenen sonucun elde edilmesinde; sahip olunan özellikler, kapasite ve yöntemin ön plana çıktığını görebiliriz.

Robert Dahl "The Concept of Power" adlı eserinde, bir aktörün(x) aksi takdirde yapamayacağı şeyi başka bir aktöre(y) yaptırabilme kapasitesini güç olarak tanımlamış; Steven Lukes ise, mevcut ilişkinin güç odaklı gerçekleştiğini söylemek için x'in y'nin davranışlarını ikna yöntemi kullanmadan kendi çıkarlarına ters düşecek şekilde değiştirebilmesi gerektiğini belirtmiştir. Lukes, ikna yöntemini; davranışı değişecek y aktörünün kendi lehine bir durumu algılaması ve bundan dolayı davranışı sergilemesi ihtimali üzerine güç kullanımı ile bir tutmamıştır.

Bu noktada, zarar verilmeden ve dirençle karşılaşılardan uygulanan güç kavramının; çatışma, direniş ve şikayetin olmadığı güç uygulamalarının en etkin yöntem olduğu fikri karşımıza çıkmaktadır. Gücün tanımlanmasında, caydırıcı rol üstlenebilmesi de kullanılmakta; Morgenthau, mevcut durumu korumaya(statüko), değiştirmeye, ya da prestij amacına yönelik güç kullanımı tanımlamaları yapmaktadır.(5) Yani x aktörü olduğumuz ve y'nin davranışlarını kendi çıkarlarımız nispetinde değiştirebildiğimiz gibi; y aktörü olduğumuzda da, x'ten gelebilecek baskı, zorlama ve ikna uygulamalarını etkisiz bırakıp, ulusal çıkarlarımız nispetinde x'in hareket alanını daralttığımızda güç uygulamış oluruz. Bu konuda Carr, güç yönteminde caydırıcılık kavramını ön plana çıkartarak, savaşın en son kullanılacak bir güç uygulaması olduğunu ve caydırıcılığın başarısızlığa uğraması sonucunda başvurulacak bir çare olduğunu belirtmiştir.

Aslında küresel sistem içerisinde bir devletin karşılaştığı sınırlama ve sahip olduğu manevra kabiliyeti, o devletin gücünü belirlese de, sistemin karmaşık yapısı ve aktörlerin sayısı gereği, aktörlerin davranışlarını değiştiren güç yönteminin, sürecin belirlenmesinde etkinliğinin her zaman belirli olamayacağı söylenmektedir. Waltz’a göre gücün süreçleri ve sonuçlarını birbirine karıştırmamak gerekir; çünkü başkalarını yönlendirebilmek gücün bir sonucudur. Ama süreçlere etki edebilme sistemin vereceği farklı reaksiyonlar gereği istenen düzeyde olamayabilir.

Keohane ve Nye’in “kompleks karşılıklı bağımlılık” olarak tanımladıkları durum ve gücün gözlemlenmesinde çok sayıda devletin sosyal ve siyasal bağla birbirine bağlandığı; zorlama, baskı ve bunlara karşı strateji üretmenin geri planda kaldığı bir ortamdır. Kompleks bağımlılık teorisinde güç elde etmek için; gündem belirleme, sorunlar arasında bağlantı kurma, uluslar ve hükümetler ötesi bağlantılar kurma ve uluslararası örgütlerde söz sahibi olabilme kapasitelerine sahip olmak gerekir.

Neoliberal yaklaşımın bir ürünü olan bu kavrama göre(6); günümüzde aktörlerin hareket alanları karmaşık ilişki ve bağımlılık esasıyla sınırlanmakta, bir aktörün ulusal çıkarları bir anda küresel sorun haline gelebilmekte ve askeri güç kullanımı devletleri zor duruma sokarken, sivil toplum ve uluslar arası örgütler devletlerin dış politikalarına müdahale edebilmektedir.

Yumuşak Güç

Soğuk Savaş boyunca askeri güç ve yetenekler, en etkin güç tanımlaması olarak karşımıza çıkarken, günümüz bilgi çağında bu etkinlik kamuoyunu yönlendirebilme, ikna ve pazarlık yeteneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Joseph Nye tarafından 1990 yılında “yumuşak güç” olarak adlandırılan bu

kavrama göre; küresel sistemin çok kutuplu yapısı, uluslararası örgüt ve medyanın artan etkisi sonucu askeri kapasitenin geri planda kalması ile asimetrik savaş yöntemlerinin üretilmesi ve klasik orduların etkinliğinin azalması, çağımızda “sert/kaba güç”ün önemini azaltmıştır. Zorbalık yerine işbirliğini öneren Nye, yumuşak gücü; “Eğer istediğim şeyi istemeni sağlayabilirsem, o zaman yapmak istediğin şeyi yapmaya seni zorlamama gerek yoktur.”(7) diyerek tanımlamıştır.

“Yumuşak güç”, söz konusu devletin, kendi ulusal çıkarlarını, liderlik ettiği ülkelerin ulusal çıkarlarıyla örtüşecek bir biçimde sunabilme ve diğerlerini de hoşnut edecek bir biçimde izleyebilme kapasitesi demektir.(8) Yumuşak gücün kullanımında birçok unsur karşımıza çıkmaktadır. Bunlar asker sayısından yahut ekonomik yaptırım gücünden çok bir ülkenin kültürü, sanatı, sineması, mimarisi, müziği, eğitim sistemi, rekabet ortamı, özgürlükleri, demokrasisi, yaratıcı düşüncesi, insan kalitesi ve sosyal sermayesi, tarihi birikimi, kültürel zenginliği, bilim ve teknoloji altyapısı, inovasyon kapasitesi, diplomatik becerisi ve kendini anlatabilme yeteneğinin toplamıdır. Bu unsurları bir araya getiren bir ülke, bir cazibe merkezi haline gelir. Takip edilen, konuşulan, "hikâyesine kulak kabartılan" bir ülke haline gelir.(9)

İstenilen neticeleri elde etmek adına başkalarının güdülerini manipüle etmekten ziyade onları cezbederek istediğini yaptırma kabiliyeti(10) olan yumuşak güç; aktöre iliştilmiş güç yöntemi ile aktöre doğrudan etkisi olmayan güç kullanımı olarak ikiye ayrılır. Doğrudan bir ülkenin kamuoyuna

sahip olduğunuz bilgi ve kültür ile etki edebileceğiniz gibi uluslararası örgüt, kurum ve yapılar üzerinden de etki edebilirsiniz. Nye'ın bilginin kontrolünün önemini vurguladığı ve gücün sermaye zenginlerinden, bilgi zenginlerine geçtiğini belirttiği gibi,(11) önceleri devletin medya ile kamuoyunu yönlendirebileceği; ama günümüzde bunun çift taraflı işlerlik kazanıp, kamuoyunun da devleti medya ile etkileyebileceği söylenmektedir.

Devletlerin yumuşak gücün kullanımında kamuoyuna nüfuz edebilmek için kullandığı kamu diplomasisini İbrahim Kalın; "devletten-halka" ve "halktan-halka" iletişim olmak üzere iki ana çerçevede toplamıştır. Kalın'a göre; Devlet-halk eksenindeki faaliyetler; devletin, izlediği politikaları, yaptığı faaliyetleri ve açılımları, resmi araçları ve kanalları kullanarak kamuya anlatmasıdır. Halktan halka doğrudan iletişim faaliyetlerinde ise STK'lar, araştırma merkezleri, kamuoyu araştırma şirketleri, basın, kanaat önderleri, üniversiteler, mübadele programları, dernek ve vakıflar gibi devlet dışı sivil araçların kullanılması esastır. Bu manada kamu diplomasisi, kavramın orijinal anlamında mündemiç olan "diplomatlar" ile "yabancı kamuoyları" arasında cereyan eden iletişim faaliyetlerinin ötesine geçer, "kamu diplomasisi" "diplomatik iletişim"den daha geniş bir alanı kapsar.(12)

Özellikle küreselleşme ve bilgi teknolojilerinin her geçen gün daha fazla insana nüfuz ettiği bir ortamda, gücün tanımının ve unsurlarının değişkenlik göstermesi çok normaldir.

Akıllı Güç

Amerika’da kurulan Akıllı Güç Komisyonu bünyesinde, Joseph Nye ile L. Armitage gibi önde gelen uluslararası ilişkiler uzmanları tarafından üretilen “akıllı güç” kavramı; sert ve yumuşak gücün sadece birleşmesinden oluşmamakta, gücün uygulanacağı aktörün davranışlarına uyum sağlayacak şekilde önceden hazırlanmış bir zeminde ölçülü bir tepki öngörmektedir. Komisyonca oluşturulan rapor, sert gücün gerekliliğini belirtirken, bunun bir ülkenin yumuşak gücünün de garantisi olacağını; ama tek başına bir ülkenin çıkarlarını garantiye almaya yeterli olmadığını, bunun için ‘korku’ stratejisinin bir yana bırakılıp, ‘iyimser’liğin ihracının ve yeni ittifaklar ile ortaklıkların gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Yumuşak güce yapılacak yatırımların, askeri ve ekonomik unsurları tamamlayacağı ve sert güce meşruiyet kazandıracağı düşünüldüğünde, Obama hükümetinin Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'un, ABD Senatosu'ndaki konuşmasında; dünyada ABD "liderliğinin eksikliğinin hissedildiğini" ileri sürmesi ve bu eksikliği gidermek için "bütün diplomatik, ekonomik, askeri, siyasi, yasal, kültürel araçlar içinden en uygun olanını veya olanlarının bileşimini kullanacaklarını" belirtmesi(13), Obama yönetiminin "akıllı güç" kavramını önemseydiğini gösterir.

Nye'e göre; ABD, askeri ve ekonomik güç etkisiyle bazen başarılı olsa da George W. Bush döneminde karşılaşılan başarısızlıklar ve neticesiz kalan projeler sonucunda sert gücünün tek başına yeterli olmadığını anlamıştır. ABD'nin kendi başarısızlığı ile kalmayan bazı işgaller; uyguladığı havuç/sopa taktiği ile bölgedeki halkı kısa sürede kendine düşman hale getirmiştir. Sert güç bazen etkin bir rol oynayabilse de, gücün geleneksel enstrümanları dünya siyasetinin yeni açmazları ile baş etmede yetersiz kalmaktadır.(14) Nye; bir ülkenin kültürünün, siyasi fikirlerinin ve politikalarının çekiciliğinin o ülkenin izlediği politikaların başkaları nezdinde meşru kabul edilmesini olumlu etkilediğini söyleyerek; yumuşak gücün, sert güç ile doğru bir senteze tabi tutulmasını belirtmiştir.

Sert ve yumuşak güç arasındaki bu denge; dış politikada atılacak adımların iç siyaset ile bütünlük taşıması ve ikna edici özelliğini rasyonelliğinden alabilmesiyle daha sağlıklı bir sonuç verecektir. Zira dış politikada imaj ve

imaj kaygısı, birçok ülkenin önyargı ve kontrol ile karşılaşmasına sebep olmaktadır. Almanya'nın iki dünya savaşında da Avrupa ve ABD'nin karşı kutbunda yer alması; ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinin 'Almanya korkusu' içerisinde bu ülkeyi kontrol altında tutmak ve sınırlamak için politikalar belirlemelerine neden olmuştur. Günümüzde bu imaj kaygısı ABD'nin George Bush döneminde gerçekleştirdiği politikalardan ötürü, Obama hükümetinde hissedilmektedir. Ole Waever; Avrupa Birliği'nin öteden beri sahip olduğu ekonomik prosedürler, kriterler, raporlar ve üyelik sürecinde öngördüğü kalkınma planlarıyla aday ülkeler için cazibe merkezi olduğunu ve AB'nin "sessiz disiplin gücü"ne sahip olduğunu belirtmektedir.

Benzer bir örnek de şu sıralar İran için geçerliliğini korumakta; İran'ın sahip olduğu iddia edilen nükleer silah ve üretim merkezleri, bu ülkenin farklı değişkenlerin de etkisiyle sistem dışına itilmesi fikrine sebep gösterilmektedir. Türkiye'nin gerçekleştirmeye çalıştığı yumuşak güç politikaları ise, sahip olduğu potansiyel güç unsurlarını etkinleştirerek sistem içerisinde daha fazla yer edinmek ve atacağı adımlara meşruiyet kazandırmaktır.

Sonuç Yerine

Kuzey Afrika ve Ortadoğu’da yaşanan ‘halk ayaklanmaları’ ve yönetim değişimleri, yarım yüzyıldır muhalefette olan siyasal hareketlerin; post-kolonyal dönemin etkisiyle, yaşadıkları dönem için bir model üretmekte zorlanmalarına ve daha çok kendi profillerine yakın ülkelerin yaşadıkları tecrübelerle yönelmelerine sebep olacaktır. Geçiş sürecine başlayan ya da bunun emarelerini gösteren bu ülkeler için Türkiye’nin ‘model’ veya ‘mimar’ olması fikri gündemde yer alırken; diğer bir noktayı da, bu süreçte Türkiye’nin izleyeceği dış politikanın parametrelerini kendi dinamiklerinden tayin edebilmesi oluşturmaktadır.

Türkiye, etki alanını ve stratejik genişlemesini geleneksel statükocu dış politika anlayışından sıyrılıp, potansiyel tarihi ve kültürel bağları olan Balkanlar, Kafkasya, Afrika ve Ortadoğu ülkelerine yayabilir, iç politikasında da eş zamanlı bir restorasyona gidebilir ve küresel sistem içerisinde tüm bunları uygulayabilecek meşruiyet ve hareket alanını bulabilirse, ‘batı’dan ‘doğu’ya kaydığı söylenen güç geçişinin içerisinde bir odak noktası olabilir.

Bekir AYDOĞAN**iletisim@politikadergisi.com**

Alıntılar:

- [1]-NYE, Joseph (1990), "The Changing Nature of World Power," Political Science Quarterly, 105/2: s: 177.
- [2]-Joseph NYE, Yumuşak Güç, Ankara, Elips Kitap, 2005, s: 14.
- [3]-CSIS Commission on Smart Power:A Smarter More Secure America, 2007, Bkz. csis.org/files/media/csis/pubs/071106_csissmartpowerreport.pdf
- [4]-http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/ibrahim__kalin/2010/01/23/turkiyenin_ince_gucu
- [5]-MORGENTHAU, Hans (1985), Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace, Kenneth Thompson tarafından gözden geçirilmiş Altıncı Baskı (New York: McGraw Hill). s: 52.-53. ve 71.-100.
- [6]-Ayrıntılı bilgi için bakınız: RQUILLA, John/RONFELDT, David (1999), The Emergence of Noopolitik. Toward an American Information Society (Santa Monica, CA: Rand Corporation). s: 30.-31.
- [7]-Joseph S.NYE,"Amerikan Gücünün Paradoksu" Literatür Yayıncılık s: 10-11 2003

[8]-NYE, a.g.e. s: 14.

[9]-İbrahim Kalın, a.g.e.

[10]-J.S.Nye Jr, Powers to Lead, New York, Oxford University Pres, 2008, s: 29.

[11]-NYE, Joseph (1990), "Soft Power," Foreign Policy, no. 80, s:164.

[12]-Doç. İbrahim Kalın, Türk dış politikası ve kamu diplomasisi, 26 Ekim 2010

[13]-Emine Akçadağ, ABD'nin Kamu Diplomasisi Stratejisi : Akıllı Güç, s: 3, ayrıca konuşma metni için bakınız:www.state.gov/secretary/rm/2009a/july/126071.htm [2]

[14]-J. S. Nye Jr, "Soft Power", s: 155.

Yorumlar

- [Dış Siyasa](#) [3]

Kaynak URL (16/05/2024 - 11:24 tarihinde yazdırıldı):

<http://www.politikadergisi.com/okur-makale/guc-kavrami-ve-turkiye>

Bağlantılar:

[1] <http://www.politikadergisi.com/pd-uye/bekir-aydogan>

[2] <http://www.state.gov/secretary/rm/2009a/july/126071.htm>

[3] <http://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/dis-siyasa>